

EINOJUHANI

RAUTAVAARA

KALEVI **AHO**

joy & asymmetry

HELSINKI

CHAMBER
CHOIR

NILS
SCHWECKENDIEK

RAUTAVAARA, Einojuhani (1928–2016)

- 1 Die erste Elegie (The First Elegy) (1993) *(Fennica Gehrman)* 9'41
Text: Rainer Maria Rilke
Linnéa Sundfær Casserly and Tove Djupsjöbacka *soprano* · Eira Karlson *alto*

AHO, Kalevi (b. 1949)

Kolme laulua Mawlana Rumin runoihin (2010) *(Fennica Gehrman)* 12'35 (Three Songs to Poems by Mawlana Rumi)

- 2 I. Kotiin! (Homewards!) Linnéa Sundfær Casserly *soprano* 4'16
3 II. Yksin sinä (You alone) 4'40
4 III. Kuolkaa! (Die!) 3'38
Petteri Kippo *percussion*

RAUTAVAARA, Einojuhani

Unsere Liebe (Our Love) (2010) *(Fennica Gehrman)* 9'51

Texts: Ingrid Schellbach-Kopra, after poems by Lassi Nummi

- 5 I. Meine Liebe (My Love) 1'43
6 II. Dann, in jener Nacht (Then, that Night) 3'31
7 III. Der Brief (The Letter) 1'58
8 IV. Flüstern (Whispering) 2'37

AHO, Kalevi

Ilo ja epäsymmetria (Joy and Asymmetry) (1996) *(Fennica Gehrman)* 11'30

Texts: Mirkka Rekola

9	I. Kuljin nuoralla (I walked a tightrope)	2'10
10	II. Aina olin (I was always) Meri Metsomäki <i>soprano</i>	1'04
11	III. Suupielessä naurun hiljainen aihe
(A hint of laughter in the corner of your mouth)	0'50
12	IV. Sateen syksyt (Rainy autumns)	1'49
13	V. Tuoli seisoí (The chair stood)	2'03
14	VI. Kirkkaudessa (Out of the brightness)	1'08
15	VII. Seison tuulessa (I stand in the wind)	2'26

RAUTAVAARA, Einojuhani

16	Ave Maria, gratia plena (1957/2012) <i>(Fennica Gehrman)</i>	3'36

RAUTAVAARA, Einojuhani

Elämän kirja (A Book of Life) (1972/2012) *(Boosey & Hawkes)* 20'05

17	I. Kindheit (Childhood) Text: Rainer Maria Rilke	3'46
18	II. L'amoureuse (The Woman in Love) Text: Paul Éluard Mats Lillhannus <i>tenor</i>	1'05
19	III. Ma bohème (My Bohemian Days) Text: Arthur Rimbaud Martti Anttila <i>tenor</i>	2'04
20	IV. Hope is the thing with feathers Text: Emily Dickinson	1'12
21	V. Are you ready? Text: James Broughton	1'38
22	VI. La mort des pauvres (Death of the Poor) Text: Charles Baudelaire	2'04
23	VII. Es lacht in dem steigendem Jahr
(The Tides of the Year for you Breathe Still) Text: Stefan George	1'32
24	VIII. Song of Myself Text: Walt Whitman
Sirku Rintamäki <i>soprano</i> · Mats Lillhannus <i>tenor</i>	6'29

TT: 68'27

Helsinki Chamber Choir

Nils Schweckendiek *conductor*

Helsinki Chamber Choir

Soprano:

Tove Djupsjöbacka (1–8, 16–24)
Julia Heëger (9–15, 17–24)
Viena Kangas (1–16)
Heta Kokkomäki (all)
Helge Körvits (1–16)
Veera Kuusirati (1–16)
Meri Metsomäki (1–16)
Mirjam Solomon (17–24)
Linnéa Sundfær Casserly (1–8, 16)

Tenor:

Martti Anttila (all)
Niilo Erkkilä (1–16)
David Hackston (all)
Jukka Jokitalo (all)
Mats Lillhannus (1–16)
Antero Törhönen (all)

Alto:

Keri Kallio (1–16)
Eira Karlson (1–16)
Lotte Lehtikoinen (1–8, 16–24)
Sabrina Ljungberg (1–8, 16)
Varvara Merras-Häyrynen (9–15)
Sirku Rintamäki (17–24)
Jutta Seppinen (17–24)
Susanna Sippola (1–16)
Emma Suszko (all)
Viivi Tulkki (9–15)

Bass:

Sampo Haapaniemi (1–8, 16)
Riku Laurikka (9–15)
Jussi Linnanmäki (9–15, 17–24)
George Parris (17–24)
Matti Torhamo (1–8, 16)
Antti Vahtola (1–16)
Veikko Vallinoja (1–16)
Juhani Vesikkala (all)
Antti Villberg (1–16)
Sakari Ylivuori (1–8, 16–24)

Einojuhani Rautavaara (1928–2016) and Kalevi Aho (b. 1949), teacher and pupil, are both key figures in the Finnish music of their respective generations. They met in 1969, when Aho began studying composition under Rautavaara at the Sibelius Academy. Rautavaara was not yet a professor of composition at the Academy – that era dawned in 1976 and lasted until 1990 – but he had already established himself in Finnish music. He had completed one opera, four symphonies and other orchestral works, two concertos, chamber music and numerous vocal works – a large output for a composer who had just turned forty.

In the early part of his career Rautavaara went through a multi-phase stylistic evolution, from the neoclassicism of his early work – which led in many directions – through dodecaphony to the stylistic freedom of the 1960s. He continued to allow himself to choose his expressive idiom according to the individual requirements of his works rather than trying to impose a uniform format, although towards the end of his career his works took on a very consistent, soft-toned character.

Aho too began his career using a freely applied neoclassical style before gradually progressing to a more varied, at times modernist expressive approach. Like Rautavaara, he freed himself from his stylistic shackles and gave his works an individual character, both dramaturgically and thematically, although there was no question of imitating Rautavaara. Rautavaara's music often has a neo-Romantic undertone, while Aho's is more incisive. According to Rautavaara, 'Kalevi Aho [...] composed Kalevi Aho from the beginning – the same contrapuntal, linear texture that remained his trademark for a long time, only gradually evolving into new variations on the same line of thought.'

Einojuhani Rautavaara's choral output comprises more than 70 works, including small-scale commissions as well as major works that form part of his core output. Rautavaara's choice of texts was wide-ranging, with a variety of lyrics in different languages that reflect different perspectives on life.

Ave Maria, gratia plena (1957), one of the gems among Rautavaara's choral works from the 1950s, is a short, melodically linear and beautifully crafted example of dodeca-

phony. It was written in Ascona, Switzerland, while Rautavaara was studying twelve-tone technique for three months under Vladimir Vogel. In this piece Rautavaara incorporates tonal elements into his twelve-tone rows, an approach that was to become typical of his later music. The work was originally written for male choir, but in the mixed-choir version the pure character of the sound is even more pronounced.

Elämän kirja (A Book of Life; 1972) was originally composed as an 11-movement work, half an hour in duration, for the YL Male Voice Choir, with the idea that individual movements of the work could also be performed separately. In his later years, Rautavaara arranged the work for mixed choir, omitting five of the movements and replacing them with two others from *Neljä serenadia* (Four Serenades; 1978), another work written for YL. At the same time, the number of languages was reduced from five in the original version to three (English, German and French).

In *Elämän kirja*, texts in different languages and a variety of perspectives create a rich overall picture. The words are written by such great poets as Rainer Maria Rilke, Paul Éluard, Arthur Rimbaud, Emily Dickinson, Charles Baudelaire and Walt Whitman, and they form a whole that follows the arc of human life, with its various emotions. The work concludes with and culminates in a movement that is more expansive than the others, *Song of Myself* – a setting of a poem by Walt Whitman – with the pantheistic, life-embracing philosophy with which Rautavaara felt a strong affinity.

Of the poets in *Elämän kirja*, Rainer Maria Rilke was one to whom Rautavaara was very closely drawn, and the most important Rilke work in his choral output is *Die erste Elegie* (The First Elegy; 1993), a setting of the first of the *Duino Elegies*. Rautavaara has said that the stern angel in the poem became a kind of animus figure for him. When the international choral association Europa Cantat wanted to commission a large-scale work from Rautavaara, he said he felt that ‘the moment for the angelic elegy had arrived. It had clearly already developed subconsciously in the meantime, because the process of composition was rapid, enthusiastic and assured. The starting point for the musical material was a twelve-note row made up of four triads, but used in a way very different from the atonal technique. Thus the tone is soft, poetic and expressive, even when the music is dramatic.’

When Rautavaara and poet Lassi Nummi (1928–2012) met in 1959, they noticed that they were exactly the same age and started calling each other ‘birth brothers’. They developed the habit of sending new works to each other. When Nummi sent Rautavaara a collection of his poems translated into German, it seemed ideally suited to a commission from the Mädchenchor Hannover. The five-movement suite for children’s or women’s choir *Wenn sich die Welt auftut* (When the World Opens Up) was completed in 1996, but in 2010 Rautavaara prepared a version for mixed choir with the title *Unsere Liebe* (Our Love). In the process, the first of the songs from the original work was omitted. In the four-movement mixed choir version lively, animated passages alternate with slow, profound ones to form a balanced whole.

Kalevi Aho is known primarily as a composer of symphonies and concertos, but his extensive output also includes operas, chamber music, solo works and vocal music. He has written relatively few choral works, however, the most extensive being two fine song cycles, *Ilo ja epäsymmetria* (Joy and Asymmetry; 1996) and *Kolme laulua Mawlana Rumin runoihin* (Three Songs to Poems by Mawlana Rumi; 2010). Although both are roughly the same length, a little over ten minutes, they differ in that *Ilo ja epäsymmetria* is a sequence of seven delightful short movements, while the Mawlana Rumi settings are a group of three longer songs.

Ilo ja epäsymmetria is based on poems by Mirikka Rekola (1931–2014), one of the central poets of post-war Finnish modernism, from a 1965 collection of the same name. Rekola wrote concise, often aphoristic and ambiguous poems, and the equivocal title of *Ilo ja epäsymmetria*, the pinnacle of her work from the 1960s, is an example of her characteristic juxtaposition of opposites.

Aho’s seven Rekola songs take the form of a continuous, multi-faceted collection of interconnected movements. In the opening song, *Kuljin nuoralla* (I walked a tightrope), the choral texture is multi-layered, melodically demanding and characterized by rapid changes of mood. In the following movements the expression is more concentrated: the lyrical *Aina olin* (I was always), the flowing *Suupielessä naurun hiljainen aihe* (A hint of

laughter in the corner of your mouth) and the contemplative *Sateen syksyt* (Rainy autumns). In the song *Tuoli seisoi* (The chair stood), the motionless music is suddenly interrupted by movement and exuberance, and in *Kirkkaudesta* (Out of the brightness) the women's transparent melodic lines hover as if unencumbered by gravity. In the final song, *Seison tuulessa* (I stand in the wind), the eloquence is combined with opulent melodiousness.

Compared to *Ilo ja epäsymmetria*, ***Kolme laulua Mawlana Rumin runoihin*** is a more traditional work, both stylistically and in terms of expression. Aho began composing it at the request of a church choir from Helsinki, but realised that the work was becoming too demanding for an amateur ensemble; in the end it was performed by the Helsinki Chamber Choir. Mawlana Rumi (1207–73) was a Persian poet, Islamic theologian and Sufi mystic whose words Aho had previously set as a song for four female voices, *Rakkaus on musta leijona* (Love is a black lion; 2003). Love is also central to these three Rumi songs, but it can be understood in both religious and secular terms. The bells in the first and third songs add a restrained, ritualistic element.

The opening song, *Kotiin!* (Homewards!), grows from a tentative beginning to music of a more flowing character, and the powerful repetition of the word 'Kotiin!' is like a kind of motto. *Yksin sinä* (You alone) is a tonally cohesive, confident and beautiful love song. The finale, *Kuolkaa!* (Die!), begins with a strong declaration of 'Die for this love' and builds to a magnificent climax, only to fade gently away at the end.

© **Kimmo Korhonen 2024**

The **Helsinki Chamber Choir** was founded in 1962 as the Finnish Radio Chamber Choir and assumed its current name in 2005. Its wide-ranging repertoire includes music from the Renaissance to the present day and it is particularly highly regarded for its work with new music. The choir appears frequently at festivals in Finland and abroad and collaborates with symphony orchestras, period-instrument ensembles and contemporary music groups. It has made numerous award-winning recordings, receiving a Grammy (USA)

and an Emma (Finland), and its concerts are regularly broadcast on radio and television, including productions for the ARTE channel and the European Broadcasting Union. Recent touring has taken the Helsinki Chamber Choir to the United States, the United Kingdom, Italy, Belgium, the Netherlands, Poland and around Scandinavia.

www.helsinkichamberchoir.fi

Nils Schweckendiek studied music at Clare College, Cambridge, and orchestral and choral conducting in Freiburg and Helsinki. He has performed with orchestras, ensembles and choirs in many European countries, the United States and China, and appeared at numerous opera houses and festivals. Among the awards he has received for his critically-acclaimed recordings are a Grammy, an International Classical Music Award, three German Record Critics' Awards and an Emma. Nils Schweckendiek is committed to performing the music of our time and has conducted around a hundred first performances, including music theatre, orchestral, choral and ensemble works. Since 2007 Nils Schweckendiek has been artistic director of the Helsinki Chamber Choir. In 2014 he was appointed professor of choral conducting at the Sibelius Academy of the University of the Arts Helsinki, and since 2017 he has been artistic director of the Helsinki Music Centre Chorus. In 2020 the Society of Swedish Literature in Finland awarded him the Fredrik Pacius Prize for his services to Finnish music.

www.schweckendiek.org

Einojuhani Rautavaara (1928–2016) ja Kalevi Aho (s. 1949), opettaja ja oppilas, kumpikin oman sukupolvensa suomalaisen musiikin keskeisiä hahmoja. He kohetasivat 1969, kun Aho alkoi opiskella Rautavaaran johdolla sävellystä Sibelius-Akatemiassa. Rautavaara ei vielä silloin ollut akatemian sävellyksen professori – se aika koitti vasta 1976–1990 – mutta hän oli jo vakiinnuttanut asemansa Suomen musiikissa. Valmiina oli yksi ooppera, neljä sinfoniaa ja muita orkesteriteoksia, kaksi konserttoa, kamarimusiikkia sekä useita vokaaliteoksia. Laaja tuotanto juuri 40 vuotta täyttäneelle säveltäjälle.

Rautavaara ehti uransa alkupuolella käydä läpi monivaiheisen tyylikehityksen varhais-teosten moneen suuntaan avautuneesta uusklassismista dodekafonian kautta 1960-luvulla alkaneeseen tyyllillisen vapauden aikaan. Jatkossakin hän antoi itselleen vapauden valita ilmaisunsa teosten yksilöllisten vaatimusten mukaan eikä yrittänyt pakottaa itseään yhtenäiseen muottiin, joskin uran loppuvaiheissa hänen teoksensa saivat hyvinkin yhtenäisen pehmeäsointisen ilmeen.

Myös Aho aloitti uransa vapaasti sovelletun uusklassismin piiristä ja eteni vähitellen moni-ilmeisempään, hetkittäin modernistiseenkin ilmaisuun. Hänkin kuitenkin vapautti Rautavaaran tavoin itsensä tyyllillisistä kahleista ja antoi teoksilleen sekä dramaturgisesti että materiaalisesti yksilöllisen asun, mutta mistään Rautavaaran jäljittelystä ei ollut kyse. Rautavaaran musiikissa on usein uusromanttinen pohjavire, kun Aholla yleisilme on teräväpiirteisempi. Rautavaaran mukaan ”Kalevi Aho [...] sävelsi alusta lähtien kalevi-ahoa. Samaa kontrapunktista, lineaarista kudosta, joka säilyi kauan aikaa hänen tavamerkinään, muuttuakseen vasta vähitellen saman ajattelutavan uudenlaisiksi variaatioiksi.”

Einojuhani Rautavaaran kuorotuotanto käsittää yli 70 teosta, joihin sisältyy sekä pieni-muotoisia tilaustöitä että painokkaita, hänen keskeiseen tuotantoonsa kuuluvia teoksia. Sanojen valinnassa Rautavaara on ollut laaja-alainen, ja mukana on monipuolisesti erikielisiä ja erilaisia elämännäkemyksiä ilmentäviä tekstejä.

Rautavaaran 1950-luvun kuorotuotannon helmiin kuuluva *Ave Maria, gratia plena* (1957) on lyhyt, melodisen linjakasta ja kaunissointista dodekafoniaa edustava teos. Se

syntyi Sveitsin Asconassa Rautavaaran opiskellessa kolmen kuukauden ajan riviteknikkaa Vladimir Vogelini johdolla. *Ave Mariassa* Rautavaara kytkee itselleen myöhemminkin tyyppilliseen tapaan riviteknikkaan tonaalisia aineksia. Teos valmistui alun perin mieskuorolle, mutta sekakuoroversiossa soinnin puhdaspiirteisyys korostuu entisestään.

Elämän kirja (1972) valmistui alun perin 11-osaisena puolituntisena kokonaisuutena Ylioppilaskunnan Laulajat -mieskuorolle (YL), ja ajatuksena on ollut, että teoksesta voi halutessa esittää myös erillisiä osia. Viimeisinä aikoinaan Rautavaara sovitti teoksen sekakuorolle mutta niin, että hän jätti pois viisi osaa ja sovitti tilalle kaksi muuta aiemmin YL:lle sävellettyä osaa teoksesta *Neljä serenadia* (1978). Samalla alkuperäisversion viisi kieltä vaihtuivat uuden version kolmeksi (englanti, saksa ja ranska).

Elämän kirjassa erikieliset tekstit ja vaihtelevat lähestymistavat luovat rikkaan kokonaisuuden. Tekstilähteiden kirjailijoina on sellaisia runouden suuruuksia kuin Rainer Maria Rilke, Paul Éluard, Arthur Rimbaud, Emily Dickinson, Charles Baudelaire ja Walt Whitman, ja teksteistä rakentuu ihmisen elämän kaarosta myötäilevä kokonaisuus erilaisine elämäntuntoineen. Teoksen päätöksenä ja huipennuksena on muita osia laajempi, Walt Whitmanin runoon sävelletty *Song of Myself*, jonka panteistisen, elämänsyleilevän filosofian Rautavaara tunsii vahvasti omakseen.

Elämän kirjan runoilijoista Rainer Maria Rilke kuului Rautavaaran läheisimpiin kirjailijoihin, ja hänen kuorotuotantonsa keskeinen Rilke-teos on ensimmäiseen *Duinin elegiaan* sävelletty *Die erste Elegie* (1993). Rautavaara on kertonut, että runon ankarasta enkelistä oli tullut hänelle eräänlainen animus-hahmo. Kun kansainvälinen kuoroliitto Europa Cantat halusi tilata Rautavaaralta laajan teoksen, hän tunsii kertomansa mukaan ”enkelielagian hetken tulleen. Se oli ilmiselvästi odotusaikana jo kehittynyt alitajunnassa, sillä sävellystyö oli nopeaa, innostunutta ja varmaa. Musiikin sävelmateriaalin lähtökohtana oli neljästä kolmisoinnusta muodostunut 12-sävelrivi, jota kuitenkin käytettiin aivan eri tavalla kuin atonaalisessa tekniikassa on sääntönä. Niinpä sävy on dramaattisenakin pehmeä, runollinen, ilmaiseva.”

Kun Rautavaara ja runoilija Lassi Nummi (1928–2012) tutustuivat 1959, he huomasivat olevansa päivälleen samanikäisiä ja alkoivat kutsua toisiaan ”syntymäveljiksi”. Heillää

oli tapana lähettää uusia teoksia toisilleen. Kun Rautavaara sai Nummelta kokoelman runojaan saksaksi käännettynä, se oli kuin vastaus Mädhendorferin Hannoverilta tulleeseen tilaukseen. Viisiosainen sarja lapsi- tai naiskuorolle *Wenn sich die Welt auf tut* valmistui 1996, mutta 2010 Rautavaara teki siitä version sekakuorolle nimellä *Unsere Liebe*. Samalla ensimmäinen alkuteoksen lauluista jäi pois. Neliosaisessa sekakuoroversiossa vuorottelevat eloisat liikkuvat ja hitaan syvähenkiset osat ja luovat tasapainoisen kokonaisuuden.

Kalevi Aho tunnetaan ennen muuta sinfonikkona ja konserttojen säveltäjänä, mutta hänen laajaan tuotantoonsa sisältyy myös oopperoita, kamarimusiikkia, sooloteoksia ja laulumusiikkia. Kuoroteoksia on kuitenkin suhteellisen vähän, ja niistä laajimpina nousevat esiin kaksi hienoa sarjaa: *Ilo ja epäsymmetria* (1996) sekä *Kolme laulua Mawlana Rumin runoihin* (2010). Vaikka molemmat ovat suunnilleen saman mittaisia, alun toistakymmentä minuuttia, ne eroavat sikäli toisistaan, että *Ilo ja epäsymmetria* rakentuu seitsemän lyhyen osan helminauhaksi, kun taas Mawlana Rumin runoihin on syntynyt kolmen laajemman laulun kokonaisuus.

Ilo ja epäsymmetria on sävelletty sodanjälkeisen suomalaisen modernismin keskeisiin runoilijoihin kuuluneen Mirkka Rekolan (1931–2014) runoihin samannimisestä kokoelmasta vuodelta 1965. Rekola kirjoitti tiiviitä, usein aforistisia ja monimerkityksisiä runoja, ja hänen 1960-luvun tuotannon huipuksi hahmottuvan *Ilon ja epäsymmetrian* kahtaalle avautuva otsikko kuvastaa hänelle ominaisia vastakohtapareja.

Aho seitsemän Rekola-laulua muotoutuvat tauotta toisiinsa kytkeytyvien osien moni-ilmeiseksi kokonaisuudeksi. Avauslaulussa *Kuljin nuoralla* kuorotekstuuri on monitasoista, nopeiden tunnelmanvaihdosten sävyttämää ja melodisesti vaativaa. Seuraavissa osissa ilmaisu on keskitetymppää, laulussa *Aina olin* lyyristä, *Suupielessä naurun* soljuvaa ja *Sateen syksyt* mietiskelevää. Laulussa *Tuoli seisoi* pysähtynyt staattisuus leikkautuu äkillisesti liikkuvaksi ja riemukkaaksi, ja laulussa *Kirkkaudesta* naisten kuulaat melodialinjat leijaillevat kuin painovoimasta vapaina. Päätöslaulussa *Seison tuulessa* lausunnallisuus yhdistyy täyteläiseen melodiallisuuteen.

Kolme laulua Mawlana Rumin runoihin on Iloon ja epäsymmetriaan verrattuna tyyllisesti ja ilmaisullisesti perinteisempi. Aho alkoi säveltää sitä helsinkiläisen kirkko-kuoron tilauksesta mutta huomasi, että teoksesta oli tulossa liian vaativa amatöörikuorolle, joten se päättyi Helsingin kamarikuoron esitettäväksi. Mawlana Rumi (1207–1273) oli persialainen runoilija, islamilainen teologi ja suufimystikko, jonka runoihin Aho oli jo 2003 säveltänyt neljälle naisäänelle laulun *Rakkaus on musta leijona*. Myös kolmessa Rumi-laulussa rakkaus on keskeisellä sijalla, mutta rakkauden voi tässä käsittää sekä uskonnollisessa että maallisessa merkityksessä. Ensimmäisessä ja kolmannessa laulussa mukana olevat kellot tuovat mukaan hillityn ritualistinomaisen elementin.

Avauslaulu *Kotiin* kasvaa tunnusteleavasta alusta liikkuvammaksi ja voimakkaammaksi repliikin ”Kotiin!” toistuessa useaan kertaan eräänlaisena tunnusanana. *Yksin sinä* on soinnillisesti eheä, luottavainen ja kaunis rakkauslaulu. Päätöslaulu *Kuolkaa!* alkaa vahvalla ”Kuolkaa tähän rakkauteen” -julistuksella ja kasvaa komeasointisen huipennukseen hiipuaikseen lopussa lempeästi kuuluvilta.

© *Kimmo Korhonen 2024*

Helsingin kamarikuoro perustettiin vuonna 1962 Radion kamarikuorona, ja se otti käyttöön nykyisen nimensä vuonna 2005. Kuoron monipuolinen ohjelmisto pitää sisällään musiikkia renessanssista nykypäivään ja kuoro on erityisen arvostettu työstään uuden musiikin parissa. Helsingin kamarikuoro esiintyy usein festivaaleilla niin Suomessa kuin ulkomaillakin ja tekee yhteistyötä sinfoniaorkestereiden, vanhan musiikin kokoonpanojen sekä uuden musiikin yhtyeiden kanssa. Helsingin kamarikuoro on julkaissut lukuisia äänitteitä, ja voittanut niillä Grammy- ja Emma-palkinnot. Kuoron konsertteja esitetään säännöllisesti radiossa ja televisiossa, ja se on esiintynyt myös ARTE-kanavan sekä European Broadcasting Unionin tuotannoissa. Viime aikoina kuoro on esiintynyt kiertueella Yhdysvalloissa, Isossa-Britanniassa, Italiassa, Belgiassa, Alankomaissa, Puolassa ja Pohjoismaissa.

www.helsinkichamberchoir.fi

Nils Schweckendiek opiskeli musiikkia Clare Collegessa, Cambridgessa sekä orkesterin- ja kuoronjohtoa Freiburgissa ja Helsingissä. Hän on esiintynyt orkestereiden, yhtyeiden ja kuorojen kanssa ympäri Eurooppaa, Yhdysvalloissa ja Kiinassa sekä monissa oopperataloissa ja festivaaleilla. Hänen kriitikkojen kiittämien levytystensä saamien tunnustusten joukossa ovat mm. Grammy, International Classical Music Award, kolme saksalaisten levykriitikoiden palkintoa ja Emma-palkinto. Nils Schweckendiek on intohimoinen aikamme musiikin esittäjä. Hän on johtanut yli sata kantaesitystä, mukaan lukien musiikkiteatteri-, orkesteri-, kuoro- ja ensembleteoksia. Vuodesta 2007 alkaen Nils Schweckendiek on toiminut Helsingin kamarikuoron taiteellisena johtajana. Vuonna 2014 hänet nimitettiin kuoronjohdon professoriksi Taideyliopiston Sibelius-Akatemiaan, ja vuodesta 2017 hän on ollut myös Musiikkitalon kuoron taiteellinen johtaja. Vuonna 2020 Svenska litteratursällskapet i Finland -järjestö myönsi hänelle Fredrik Pacius -palkinnon hänen työstään suomalaisen musiikin eteen.

www.schweckendiek.org

Einojuhani Rautavaara (1928–2016) und Kalevi Aho (geb. 1949), Lehrer und Schüler, sind beide Schlüsselfiguren der finnischen Musik ihrer jeweiligen Generation. Sie lernten sich 1969 kennen, als Aho sein Kompositionsstudium bei Rautavaara an der Sibelius-Akademie begann. Rautavaara war noch nicht Professor für Komposition an der Akademie – diese Ära begann 1976 und dauerte bis 1990 –, aber er hatte sich bereits in der finnischen Musik etabliert. Er hatte eine Oper, vier Symphonien und andere Orchesterwerke, zwei Konzerte, Kammermusik und zahlreiche Vokalwerke geschaffen – ein umfangreiches Werk für einen Komponisten, der gerade vierzig Jahre alt geworden war.

In dem frühen Teil seiner Karriere durchlief Rautavaara eine mehrstufige stilistische Entwicklung, vom Neoklassizismus seines Frühwerks – der in viele Richtungen führte – über die Dodekaphonie bis zur stilistischen Freiheit der 1960er Jahre. Er ließ sich weiterhin die Freiheit, seine Ausdrucksweise entsprechend den individuellen Anforderungen seiner Werke zu wählen, anstatt zu versuchen, ein einheitliches Format durchzusetzen, obwohl seine Werke gegen Ende seiner Karriere einen sehr einheitlichen, weich getönten Charakter annahmen.

Auch Aho begann seine Karriere mit einem frei angewandten neoklassizistischen Stil, bevor er allmählich zu einem vielfältigeren, zuweilen modernistischen Ausdrucksstil überging. Wie Rautavaara befreite er sich von seinen stilistischen Fesseln und verlieh seinen Werken einen individuellen Charakter, sowohl dramaturgisch als auch thematisch, ohne jedoch Rautavaara zu imitieren. Rautavaaras Musik hat oft einen neoromantischen Unterton, während die Musik von Aho prägnanter ist. Laut Rautavaara „komponierte Kalevi Aho [...] Kalevi Aho von Anfang an – dieselbe kontrapunktische, lineare Textur, die lange Zeit sein Markenzeichen war und sich nur allmählich in neue Variationen desselben Gedankengangs verwandelte“.

Einojuhani Rautavaaras chorisches Schaffen umfasst mehr als 70 Werke, darunter kleinere Auftragskompositionen sowie größere Werke, die zu seinem Hauptwerk gehören. Rautavaara wählte eine Vielzahl von Texten in verschiedenen Sprachen, die unterschiedliche Lebensperspektiven widerspiegeln.

Ave Maria, gratia plena (1957), eines der Juwelen unter Rautavaaras Chorwerken aus den 1950er Jahren, ist ein kurzes, melodisch geradliniges und schön gestaltetes Beispiel für Dodekaphonie. Es wurde in Ascona, Schweiz, geschrieben, während Rautavaara drei Monate lang Zwölftontechnik bei Vladimir Vogel studierte. In diesem Stück bezieht Rautavaara tonale Elemente in seine Zwölftonreihen ein, ein Ansatz, der für seine spätere Musik typisch werden sollte. Das Werk war ursprünglich für Männerchor geschrieben worden, doch in der Fassung für gemischten Chor ist der reine Klangcharakter noch stärker ausgeprägt.

Elämän kirja (Ein Lebensbuch; 1972) wurde ursprünglich als 11-sätziges, halbstündiges Werk für den YL-Männerchor komponiert, wobei die einzelnen Sätze des Werks auch separat aufgeführt werden konnten. In späteren Jahren arrangierte Rautavaara das Werk für gemischten Chor, wobei er fünf der Sätze wegließ und sie durch zwei andere aus *Neljä serenadia* (Vier Serenaden; 1978), einem weiteren Werk für YL, ersetzte. Gleichzeitig wurde die Anzahl der Sprachen von fünf in der ursprünglichen Fassung auf drei reduziert (Englisch, Deutsch und Französisch).

In *Elämän kirja* ergeben Texte in verschiedenen Sprachen und eine Vielzahl von Perspektiven ein reiches Gesamtbild. Die Texte stammen von so großen Dichtern wie Rainer Maria Rilke, Paul Éluard, Arthur Rimbaud, Emily Dickinson, Charles Baudelaire und Walt Whitman und bilden ein Ganzes, das den Bogen des menschlichen Lebens mit seinen verschiedenen Emotionen spannt. Das Werk endet und kulminiert in einem Satz, der expansiver ist als die anderen, *Song of Myself* – die Vertonung eines Gedichts von Walt Whitman – mit der pantheistischen, lebensumfassenden Philosophie, zu der sich Rautavaara stark hingezogen fühlte.

Von den Dichtern in *Elämän kirja* war Rainer Maria Rilke einer, zu dem sich Rautavaara sehr stark hingezogen fühlte, und das wichtigste Rilke-Werk in seinem Chorschaffen ist *Die erste Elegie* (1993), eine Vertonung der ersten der *Duineser Elegien*. Rautavaara sagte, dass der strenge Engel in dem Gedicht für ihn zu einer Art Animusfigur wurde. Als die internationale Chorvereinigung Europa Cantat ein groß angelegtes Werk bei Rautavaara in Auftrag geben wollte, sagte er, er habe das Gefühl, dass „die Zeit für die Engels-elegie gekommen“ sei. Offensichtlich hatte sie sich in der Zwischenzeit bereits unbewusst

entwickelt, denn der Kompositionsprozess verlief schnell, enthusiastisch und sicher. Ausgangspunkt für das musikalische Material war eine Zwölftonreihe, die aus vier Dreiklängen besteht, aber ganz anders als in der atonalen Technik verwendet wird. So ist der Ton weich, poetisch und ausdrucksvoll, auch wenn die Musik dramatisch ist.

Als Rautavaara und der Dichter Lassi Nummi (1928–2012) sich 1959 kennen lernten, stellten sie fest, dass sie genau gleich alt waren, und begannen, sich gegenseitig „Geburtsbrüder“ zu nennen. Sie entwickelten die Gewohnheit, sich gegenseitig neue Werke zu schicken. Als Nummi Rautavaara eine Sammlung seiner ins Deutsche übersetzten Gedichte schickte, schien diese ideal für einen Auftrag des Mädchenchors Hannover geeignet. Die fünfsätzliche Suite für Kinder- oder Frauenchor *Wenn sich die Welt auftut* wurde 1996 fertiggestellt, aber 2010 bereitete Rautavaara eine Fassung für gemischten Chor mit dem Titel *Unsere Liebe* vor. Dabei wurde das erste der Lieder aus dem ursprünglichen Werk weggelassen. In der viersätzigen Fassung für gemischten Chor wechseln sich lebhaftere, bewegte Passagen mit langsamen, tiefgründigen ab und bilden ein ausgewogenes Ganzes.

Kalevi Aho ist vor allem als Komponist von Symphonien und Konzerten bekannt, aber sein umfangreiches Werk umfasst auch Opern, Kammermusik, Solowerke und Vokalmusik. Er hat jedoch nur relativ wenige Chorwerke geschrieben. Die umfangreichsten sind zwei schöne Liederzyklen, *Ilo ja epäsymmetria* (Freude und Asymmetrie; 1996) und *Kolme laulua Mawlana Rumin runoihin* (Drei Lieder zu Gedichten von Mawlana Rumi; 2010). Obwohl beide mit etwas über zehn Minuten ungefähr gleich lang sind, unterscheiden sie sich darin, dass *Ilo ja epäsymmetria* eine Folge von sieben reizvollen kurzen Sätzen ist, während die Mawlana Rumi-Vertonungen eine Gruppe von drei längeren Liedern sind.

Ilo ja epäsymmetria basiert auf Gedichten von Mirkka Rekola (1931–2014), einer der zentralen Dichterinnen der finnischen Nachkriegsmoderne, aus einer gleichnamigen Sammlung von 1965. Rekola schrieb prägnante, oft aphoristische und zweideutige Gedichte, und der zweideutige Titel von *Ilo ja epäsymmetria*, dem Höhepunkt ihres Werks aus den 1960er Jahren, ist ein Beispiel für die für sie charakteristische Gegenüberstellung von Gegensätzen.

Die sieben Rekola-Lieder haben die Form einer kontinuierlichen, facettenreichen Sammlung miteinander verbundener Sätze. Im Eröffnungslied *Kuljin nuoralla* (Ich tanzte auf dem Seil) ist die Chortextur vielschichtig, melodisch anspruchsvoll und von raschen Stimmungswechseln geprägt. In den folgenden Sätzen ist der Ausdruck konzentrierter: das lyrische *Aina olin* (Ich war immer), das fließende *Suupielessä naurun hiljainen aihe* (Die Andeutung eines Lachens im Mundwinkel) und das besinnliche *Sateen syksyt* (Vergregnete Herbst). Im Lied *Tuoli seisoi* (Der Stuhl stand) wird die bewegungslose Musik plötzlich durch Bewegung und Ausgelassenheit unterbrochen, und in *Kirkkaudesta* (Aus der Helle) schweben die transparenten melodischen Linien der Frauen wie unbelastet von der Schwerkraft. Im letzten Lied, *Seison tuulessa* (Ich stehe im Wind), verbindet sich die Beredsamkeit mit opulentem Wohlklang.

Im Vergleich zu *Ilo ja epäsymmetria* ist *Kolme laulua Mawlana Rumin runoihin* ein traditionelleres Werk, sowohl stilistisch als auch in Bezug auf den Ausdruck. Aho begann mit der Komposition auf Anfrage eines Kirchenchors aus Helsinki, stellte aber fest, dass das Werk für ein Amateurensemble zu anspruchsvoll wurde; schließlich wurde es vom Helsinki Chamber Choir aufgeführt. Mawlana Rumi (1207–73) war ein persischer Dichter, islamischer Theologe und Sufi-Mystiker, dessen Worte Aho zuvor als Lied für vier Frauenstimmen, *Rakkaus on musta leijona* (Liebe ist ein schwarzer Löwe; 2003), vertont hatte. Die Liebe ist auch in diesen drei Rumi-Liedern von zentraler Bedeutung, kann aber sowohl in religiöser als auch in weltlicher Hinsicht verstanden werden. Die Glocken im ersten und dritten Lied fügen ein zurückhaltendes, rituelles Element hinzu.

Das Eröffnungslied, *Kotiin!* (Nach Hause!), entwickelt sich von einem zaghaften Beginn zu einer Musik mit fließenderem Charakter, und die kraftvolle Wiederholung des Wortes „Kotiin!“ ist wie eine Art Motto. *Yksin sinä* (Du allein) ist ein klanglich stimmiges, selbstbewusstes und schönes Liebeslied. Das Finale, *Kuolkaa!* (Stirb!), beginnt mit der starken Aussage „Stirb für diese Liebe“ und steigert sich zu einem großartigen Höhepunkt, um am Ende sanft zu verklingen.

© **Kimmo Korhonen 2024**

Der **Helsinki Chamber Choir** wurde 1962 als Kammerchor des Finnischen Rundfunks gegründet und erhielt seinen jetzigen Namen 2005. Das umfangreiche Repertoire des Chors umfasst Musik der Renaissance bis hin zur Gegenwart; insbesondere sein engagierter Einsatz für neue Musik hat ihm großes Ansehen verschafft. Der Chor ist gern gesehener Gast bei Festivals in Finnland und im Ausland und arbeitet mit Symphonieorchestern, Alte-Musik-Ensembles und zeitgenössischen Musikformationen zusammen. Der Chor hat zahlreiche preisgekrönte Aufnahmen gemacht, die mit einem Grammy (USA) und einer Emma (Finnland) ausgezeichnet wurden, und seine Konzerte werden regelmäßig in Rundfunk und Fernsehen übertragen, darunter Produktionen für den Sender ARTE und die European Broadcasting Union. Jüngste Tournées führten den Helsinki Chamber Choir in die Vereinigten Staaten, das Vereinigte Königreich, Italien, Belgien, die Niederlande, Polen und nach Skandinavien.

www.helsinkichamberchoir.fi

Nils Schweckendiek studierte Musik am Clare College in Cambridge und Orchester- und Chorleitung in Freiburg und Helsinki. Er ist mit Orchestern, Ensembles und Chören in vielen europäischen Ländern, den USA und in China aufgetreten und hat an zahlreichen Opernhäusern und bei Festivals dirigiert. Zu den Auszeichnungen, die er für seine von der Kritik gefeierten Aufnahmen erhalten hat, gehören ein Grammy, ein International Classical Music Award, drei Preise der Deutschen Schallplattenkritik und eine Emma. Nils Schweckendiek setzt sich nachdrücklich für die Musik unserer Zeit ein und hat bisher rund 100 Erstaufführungen dirigiert, darunter Musiktheater, Symphonik, Chor- und Ensemblewerke. Seit 2007 ist Nils Schweckendiek Künstlerischer Leiter des Helsinki Chamber Choir. Im Jahr 2014 wurde er zum Professor für Chorleitung an der Sibelius-Akademie der Universität der Künste Helsinki ernannt. Seit 2017 ist er zudem Künstlerischer Leiter des Chores des Musikzentrums Helsinki. Im Jahr 2020 wurde ihm von der Gesellschaft für schwedische Literatur in Finnland der Fredrik-Pacius-Preis für Verdienste um die finnische Musik verliehen.

www.schweckendiek.org

Einojuhani Rautavaara (1928–2016) et Kalevi Aho (né en 1949), le professeur et l'élève, sont tous les deux des figures clés de la musique finlandaise de leurs générations respectives. Ils se sont rencontrés en 1969, lorsque Aho a commencé à étudier la composition avec Rautavaara à l'Académie Sibelius à Helsinki. Rautavaara n'y était pas encore professeur de composition – il allait le devenir en 1976 pour y rester jusqu'en 1990 – mais il s'était déjà fait un nom dans la musique finlandaise. Il avait alors composé un opéra, quatre symphonies et d'autres œuvres orchestrales, deux concertos, de la musique de chambre et de nombreuses œuvres vocales, une production importante pour un compositeur qui venait tout juste d'avoir quarante ans.

Au début de sa carrière, Rautavaara connut une évolution stylistique traversée de plusieurs phases, du néoclassicisme de ses premières œuvres (qui ouvrirent de nombreuses directions) à la liberté stylistique des années 1960, en passant par le dodécaphonisme. Il continua à s'accorder la liberté de choisir son langage expressif en fonction des exigences spécifiques de ses œuvres plutôt que de tenter de s'imposer un modèle unique, bien que vers la fin de sa carrière, ses œuvres avaient pris un caractère très cohérent, aux aspérités moins saillantes.

Aho a lui aussi débuté sa carrière en adoptant un style néoclassique librement appliqué, avant d'évoluer progressivement vers une approche expressive plus variée, parfois moderniste. Comme Rautavaara, il s'est libéré de ses carcans stylistiques et a donné à ses œuvres un caractère individuel, tant sur le plan de sa dramaturgie que de sa thématique, même s'il n'était pas question d'imiter son maître. La musique de Rautavaara a souvent des accents néo-romantiques, tandis que celle d'Aho est plus incisive. Selon Rautavaara, « Kalevi Aho [...] a composé du Kalevi Aho dès le début – la même texture contrapuntique et linéaire qui est restée sa marque de fabrique pendant longtemps, n'évoluant que progressivement vers de nouvelles variations sur la même ligne de pensée. »

L'œuvre chorale d'**Einojuhani Rautavaara** compte plus de 70 œuvres, incluant aussi bien des commandes de moindre importance que des œuvres majeures. Les textes que Rautavaara choisit pour ses œuvres chorales sont très variés et dans plusieurs langues,

reflétant différentes perspectives sur la vie.

Ave Maria, gratia plena (1957), l'un des joyaux de la production pour chœur de Rautavaara des années 1950, est un exemple de composition dodécaphonique de petite dimension, mélodiquement linéaire et magnifiquement conçue. Elle a été écrite à Ascona, en Suisse, alors que Rautavaara étudiait la technique dodécaphonique lors d'un séjour de trois mois auprès de Vladimir Vogel. Rautavaara incorpore ici des éléments tonaux dans ses séries, une approche qui deviendra typique de sa production ultérieure. L'œuvre a été écrite à l'origine pour chœur d'hommes, mais dans la version pour chœur mixte, la pureté de la sonorité y est encore plus prononcée.

Elämän kirja [Un livre de vie, 1972] a été composé à l'origine en tant que cycle en 11 mouvements, d'une durée d'une demi-heure, pour le YL Male Voice Choir de l'Université d'Helsinki, avec l'idée que les mouvements individuels de l'œuvre pourraient également être exécutés séparément. Rautavaara a plus tard réalisé un arrangement de son cycle pour chœur mixte, après avoir coupé cinq mouvements et inclus deux autres à la place, extraits des *Neljä serenadia* [Quatre sérénades, 1978], une autre œuvre écrite pour le chœur YL. De la même manière, le nombre de langues a été réduit de cinq dans la version originale à trois (anglais, allemand et français).

Dans *Elämän kirja*, des textes en langues différentes et une variété de perspectives créent une impression globale riche. Ils proviennent de la plume de grands poètes tels que Rainer Maria Rilke, Paul Éluard, Arthur Rimbaud, Emily Dickinson, Charles Baudelaire et Walt Whitman, et forment un tout qui suit la trajectoire de la vie humaine, avec toutes ses émotions. L'œuvre se termine par un mouvement plus expansif que les autres, *Song of Myself*, sur un poème de Walt Whitman qui exprime une philosophie panthéiste embrassant la vie et avec laquelle Rautavaara se sentait en étroite affinité.

Rautavaara était particulièrement attiré par le poète Rainer Maria Rilke, l'un des auteurs présents dans *Elämän kirja*, et l'œuvre la plus importante de sa production chorale sur un texte du poète autrichien est *Die erste Elegie* [La première élégie, 1993] qui reprend la première élégie du recueil des *Élégies de Duino*. Rautavaara a révélé que l'ange sévère du poème était devenu pour lui une sorte d'animus. Lorsque l'association chorale inter-

nationale Europa Cantat souhaite lui commander une œuvre de grande dimension, Rautavaara déclara avoir senti que « le moment de l'élegie angélique était arrivé. Il est clair qu'elle s'était déjà développée inconsciemment entre-temps, car le processus de composition a été rapide, enthousiaste et assuré. Le point de départ du matériau musical était une série de douze hauteurs faite de quatre accords parfaits, mais traitée d'une manière très différente de la technique atonale. Le climat est donc doux, poétique et expressif, même lorsque la musique est dramatique. »

Lorsque Rautavaara et le poète Lassi Nummi (1928–2012) se rencontrèrent en 1959, ceux-ci constatèrent qu'ils avaient exactement le même âge et se qualifièrent dès lors de « frères naturels ». Ils prirent l'habitude de s'envoyer l'un l'autre leurs nouvelles œuvres. Lorsque Nummi envoya à Rautavaara un recueil de ses poèmes traduits en allemand, celui-ci sembla convenir parfaitement à la commande que le compositeur avait reçu du Mäddchenchor Hannover [Le chœur de jeunes filles de Hanovre]. La suite en cinq mouvements pour chœur d'enfants ou de femmes *Wenn sich die Welt auf tut* [Quand le monde s'ouvre] a été achevée en 1996, mais Rautavaara réalisa en 2010 une version pour chœur mixte intitulée *Unsere Liebe* [Notre amour]. La première pièce de l'œuvre originale a été supprimée. Dans la version pour chœur mixte en quatre mouvements, des passages vifs et animés alternent avec d'autres, lents et profonds, pour former un ensemble équilibré.

Kalevi Aho est principalement connu comme compositeur de symphonies et de concertos, mais sa vaste production comprend également des opéras, de la musique de chambre, des œuvres pour solistes et de la musique vocale. Il a cependant écrit relativement peu d'œuvres chorales, les plus importantes étant deux cycles, *Ilo ja epäsymmetria* [Joie et asymétrie, 1996] et *Kolme laulua Mawlana Rumin runoihin* [Trois mélodies sur des poèmes de Mawlana Rumi, 2010]. Bien que les deux cycles aient à peu près la même durée, un peu plus de dix minutes, ils diffèrent en ce que *Ilo ja epäsymmetria* se compose de sept courts et délicieux mouvements tandis que celui sur des textes de Mawlana Rumi compte trois pièces plus longues.

Ilo ja epäsymmetria a été composé sur des poèmes de Mirkka Rekola (1931–2014),

l'un des poètes les plus importants du modernisme finlandais d'après-guerre. Les textes proviennent d'un recueil du même titre publié en 1965. Rekola écrivait des poèmes concis, souvent aphoristiques et ambigus, et le titre équivoque de *Ilo ja epäsymmetria*, le sommet de sa production des années 1960, est un exemple de sa juxtaposition caractéristique de contraires.

Les sept mélodies sur des textes de Rekola de Kalevi Aho prennent la forme d'une série continue et multiforme de mouvements interconnectés. Dans le premier mouvement, *Kuljin nuoralla* [J'ai marché sur une corde raide], la texture chorale opère à plusieurs niveaux et est exigeante au point de vue mélodique et caractérisée par de rapides changements d'humeur. Dans les mouvements suivants, l'expression est plus concentrée : le lyrique *Aina olin* [Pendant tout ce temps], le fluide *Suupielessä naurun* [L'ébauche d'un rire au coin des lèvres] et le contemplatif *Sateen syksyt* [Automnes pluvieux]. Dans la mélodie *Tuoli seisoi* [La chaise se tient debout], la musique immobile est soudainement interrompue par le mouvement et l'exubérance alors que dans *Kirkkaudesta* [Hors de la luminosité], les lignes mélodiques transparentes des voix de femmes planent comme si elles s'étaient libérées de l'attraction terrestre. Dans le dernier mouvement, *Seison tuulessa* [Je me tiens dans le vent], l'éloquence se combine à une mélodie opulente.

Comparé à *Ilo ja epäsymmetria*, *Kolme laulua Mawlana Rumin runoihin* est une œuvre plus traditionnelle, tant sur le plan stylistique que sur celui de l'expression. Aho en a commencé la composition suite à une demande d'un chœur d'église d'Helsinki. Parce que sa composition dépassait les capacités d'un ensemble amateur, c'est finalement le Chœur de chambre d'Helsinki qui en a assuré la création. Aho avait déjà composé une mélodie pour quatre voix de femmes, *Rakkaus on musta leijona* [L'amour est un lion noir, 2003] sur un texte de Mawlana Rumi (1207–73), un poète persan, théologien islamique et mystique soufi. Bien que l'amour soit également au cœur de *Kolme laulua Mawlana Rumin runoihin*, il peut ici être compris à la fois en termes religieux et profanes. Les cloches des première et troisième mélodies ajoutent une touche de sobriété et de rituel.

Après avoir commencée timidement, la musique de la première pièce, *Kotiin !* [À la maison !], devient plus fluide et la répétition puissante du mot « Kotiin ! » apparaît comme

une sorte de devise. *Yksin sinä* [Toi seul] est un chant amoureux séduisant et affirmé à la sonorité homogène. La dernière pièce, *Kuolkaa!* [Meurs !], s'ouvre sur une déclaration péremptoire : « Meurs pour cet amour » et monte en puissance jusqu'à une magnifique apogée, avant de conclure en s'éteignant doucement.

© *Kimmo Korhonen 2024*

Le **Chœur de chambre d'Helsinki** a été fondé en 1962 sous le nom de Chœur de chambre de la radio finlandaise et a pris son nom actuel en 2005. Son vaste répertoire s'étend de la musique de la Renaissance à celle d'aujourd'hui et l'ensemble est particulièrement apprécié pour son engagement envers la musique contemporaine. Le chœur se produit fréquemment dans le cadre de festivals en Finlande et ailleurs et collabore avec des orchestres symphoniques, des ensembles jouant sur instruments anciens ainsi que des ensembles de musique contemporaine. L'ensemble a réalisé de nombreux enregistrements primés, remportant un Grammy (États-Unis) et un Emma (Finlande). Ses concerts sont régulièrement diffusés à la radio et à la télévision, notamment dans le cadre de productions pour la chaîne ARTE et l'Union européenne de radio-télévision. Des tournées récentes ont conduit le chœur aux États-Unis, au Royaume-Uni, en Italie, en Belgique, aux Pays-Bas, en Pologne et dans toute la Scandinavie.

www.helsinki.chamberchoir.fi

Nils Schweckendiek a étudié la musique au Clare College, à Cambridge, et la direction d'orchestre et de chœur à Fribourg et à Helsinki. Il s'est produit à la tête d'orchestres, d'ensembles et de chœurs dans de nombreux pays d'Europe, aux États-Unis et en Chine ainsi que dans de nombreuses maisons d'opéra. Parmi les récompenses qu'il a reçues pour ses enregistrements salués par la critique, citons un Grammy, un International Classical Music Award, trois Prix des critiques de disques allemands et un Emma. Nils Schweckendiek est particulièrement actif dans la promotion de la musique d'aujourd'hui et a assuré la création d'une centaine d'œuvres nouvelles, de théâtre musical, pour orchestre ou pour chœur et en-

semble. Nils Schweckendiek est le directeur artistique du Chœur de chambre d'Helsinki depuis 2007. En 2014, il a été nommé professeur de direction chorale à l'Académie Sibelius de l'université des arts d'Helsinki et est depuis 2017 directeur artistique du Chœur de la Maison de la musique d'Helsinki. En 2020, Nils Schweckendiek a reçu de la Société de littérature suédoise en Finlande le Prix Fredrik-Pacius pour service rendu à la musique finlandaise.
www.schweckendiek.org

Einojuhani Rautavaara and Kalevi Aho, December 2015 (Photo: © Kalevi Aho)

Einojuhani Rautavaava

1 Die erste Elegie

Wer, wenn ich schrie, hörte mich denn
aus der Engel Ordnungen?
und gesetzt selbst, es nähme einer mich
plötzlich ans Herz:
ich verginge von seinem stärkeren Dasein.
Denn das Schöne ist nichts als
des Schrecklichen Anfang,
den wir noch grade ertragen,
und wir bewundern es so,
weil es gelassen verschmäh,
uns zu zerstören.
Ein jeder Engel ist schrecklich.

Ach, wen vermögen wir denn zu brauchen?
Engel nicht, Menschen nicht,
und die findigen Tiere merken es schon,
dass wir nicht sehr verlässlich zu Haus
sind in der gedeuteten Welt.
Es bleibt uns vielleicht irgend
ein Baum an dem Abhang,
dass wir ihn täglich wiedersähen;
es bleibt uns die Straße von gestern,
o und die Nacht, die Nacht, wenn der Wind
voller Weltraum
uns am Angesicht zehrt –,
wem bliebe sie nicht,
die ersehnte,
sanft enttäuschende,
welche dem einzelnen Herzen
mühsam bevorsteht.

The First Elegy

Who, if I were to cry out out, would hear me
Among the angelic orders?
And if perchance someone were to take me
Suddenly to his heart:
I would perish from his more powerful presence.
For that which is beautiful is nothing more than
The beginning of that which is terrible,
Which we can only just bear,
And we admire it so much,
Because it calmly refrains
From destroying us.
Every angel is terrible.

Oh, who do we turn to when we are in need?
Not angels, not humans,
And the cunning animals already realise
That we are not very securely placed
In the defined world.
Perhaps there remains some
Tree on the hillside,
That we see every day;
There remains the road of yesterday,
Oh, and the night, the night when the wind,
Filling the heavens,
Ravages our faces –
For whom would the night not be there,
The longed-for,
Gently disappointing night,
Which awaits the individual heart
Onerously

Ja, die Frühlinge brauchten dich wohl.
Es muteten manche Sterne dir zu,
dass du sie spürtest.
Oder da du vorüberkamst am geöffneten Fenster,
gab eine Geige sich hin.
Stimmen, Stimmen. Höre, mein Herz,
wie sonst nur Heilige hörten:
dass sie der riesige Ruf aufhob vom Boden;
Es rauscht jetzt, von jenen
jungen Toten zu dir.

Freilich ist es seltsam,
die Erde nicht mehr zu bewohnen,
die Gebräuche nicht mehr zu üben,
Rosen, und andern eigens
versprechenden Dingen
nicht die Bedeutung menschlicher
Zukunft zu geben;
und selbst den eigenen Namen
wegzulassen
wie ein zerbrochenes Spielzeug.
Seltsam, alles so lose im Raume flattern
zu sehen.

Aber Lebendige machen alle den Fehler,
dass sie zu stark unterscheiden.
Engel (sagt man) wüßten oft nicht,
ob sie unter Lebenden gehn oder Toten.
Die ewige Strömung reißt
durch beide Bereiche
alle immer mit sich
und übertönt sie in beiden.

Yes, the spring seasons needed you.
Some of the stars demanded of you
That you should seek them out.
Or as you passed by the open window,
a violin sounded.
Voices, voices. Listen, my heart,
As otherwise only saints have heard:
How the great cry raised them up from the ground;
There is a rushing now, of those
Young dead to you.

Of course it is strange
To inhabit the earth no more,
No longer to practise the customs,
Not to give the essence
Of a human future
To roses, and other
Promising things;
And even to discard
One's own name
Like a broken toy.
Strange to see everything fluttering so limply
in space.

But living people all make the mistake
That they differentiate too strongly.
Angels (it is said) often do not know
Whether they walk among the living or the dead.
The eternal current flows
Through both realms
Carrying everyone along with it
And overwhelms them in both.

Kauanko vielä te leikitte Saatanan leikkejä,
kutsuen houereiksi niitä?

kotiin, kotiin

Oletko nähnyt jyvän?

Satoa et ole nähnyt.

Sinähän olet kuin muurahainen,

kotiin kotiin

Älä kysy, missä ja miksi,

ystävä kallis:

jätä laumoille laidun

kotiin, kotiin

Siinä paikassa tanssitaan juhlia

puhtaiden kanssa

kotiin, kotiin

Tabrizin Aurinko on rakentanut talon alastomille

kotiin, kotiin

Ghazal 2345

3 II. Yksin sinä

Yksin sinut minä valitsen,

kaikesta yksin sinut.

Annatko minun jäädä

istumaan suruissani?

Minun sydämeni

on kynä sinun kädessäsi.

Ilot ja surut

sinä kirjoitat sydämellä.

Mitä minä olisin,

muuta kuin sinä tahdot?

Mitä minä näkisin,

muuta kuin mitä minulle näytät?

How long will you play the games of Satan,
calling them houris?

homewards, homewards

Have you seen a grain?

You haven't seen the harvest.

You are like an ant,

homewards, homewards

Don't ask where and why,

dear friend:

leave grazing to the cattle

homewards, homewards

In that place, there is feasting and dancing

with the pure ones

homewards, homewards

The Sun of Tabriz has built a house for the naked

homewards, homewards

II. You alone

You alone I choose

from everything, you alone.

Will you let me remain

seated in sadness?

My heart

is a pen in your hand.

Joy and grief

you write from the heart.

What would I be

other than your wish?

What would I see

besides what you show me?

Sinä saat minut kasvamaan

toisinaan

okaita

toisinaan

ruusuja

toisinaan

tunnen ruusujen tuoksun

toisinaan

poinin piikkejä ihostani

Minä olen sellainen,

jona minua pidät.

Minä olen tuollainen,

joksi minut tahdot.

Ruukussa, jossa sinä värjäät sydämeni:

Mikä minä olen?

Mitä on rakkauteni

ja vihani?

Sinä olit ensimmäinen,

sinä olet viimeinen:

tee minun loppuni

alkua paremmaksi.

Kun sinä kätkeydyt

olen uskoa vailla

kun sinä näyttäydyt

olen uskoa täynnä

Mitä muuta minulla on

kuin mitä sinä olet antanut?

Mitä sinä etsit

taskuistani

hihastani?

Ghazal 1521

You make me grow

sometimes

thorns

sometimes

roses

sometimes

I smell roses

sometimes

I pluck thorns from my skin

I am that

which you think I am.

I am who

you want me to be.

In the vat where you dye my heart:

What am I?

What is my love

and my anger?

You were the first

you will be the last:

make my end

better than my beginning.

When you are hidden,

I am without faith

when you appear

I am among the faithful

What more do I have

than what you have given?

What are you looking for

in my pockets

and my sleeve?

4 III. Kuolkaa!

Kuolkaa!

Kuolkaa!

Kuolkaa tähän
rakkauteen!

Kuoltuamme rakkauteen

saatte hengen itsellenne.

Kuolkaa!

Kuolkaa!

Älkää pelätkö kuolla:
ei maa teitä kahlitse,
nouskaa taivaaseen!

Kuolkaa!

Kuolkaa!

Repikää sielunne irti!

Sielu on kahle,

te olette kahleissa vangit!

Iskekää kirveenne

vankilan muureja vasten:

kun muurit murtuvat,

te olette ruhtinaita.

Kuolkaa!

Kuolkaa!

Kuninkaan edessä kuolkaa!

Kauniin kuninkaan sylissä kuoltuanne

te olette kuninkaita.

Kuolkaa!

Kuolkaa!

Tulkaa esiin pilvien takaa!

Tummien pilvien takaa tultuanne

te loistatte täysikuun lailla.

III. Die!

Die!

Die!

Die for
this love!

After dying for love

you will get the spirit for yourself.

Die!

Die!

Do not fear dying:
the earth will not bind you,
ascend to heaven!

Die!

Die!

Tear out your souls!

The soul is a chain,

you are prisoners in chains!

Strike your axe

against the prison walls:

when the walls fall down

you shall be princes.

Die!

Die!

Die before the king!

After your death in the beautiful king's arms

you shall be kings.

Die!

Die!

Come out from behind the clouds!

Coming out from behind the dark clouds

you will shine like full moons.

Olkaa hiljaa!

Olkaa hiljaa!

Hiljaisuus tuoksuu kuolemalle.

Elämän tähden te, tosiaan,

hiljaisen käsistä

pakenette.

Ghazal 636

Finnish texts by Jaakko Hämeen-Anttila after poems by Jalal al-Din Rumi (1207–73).

Reprinted by kind permission.

Einojuhani Rautavaara

Unsere Liebe

☐ I. Meine Liebe

Meine Liebe ist keine grosse Liebe.

Ich erfasse sie mit einem Blick.

Mit einem Blick ich sehe ihre hellen Konturen
gegen das Licht,

wenn du vor meiner Hütte stehst,
an den Türpfosten gelehnt,

wenn du dein kleines blondgelocktes Lied singst –
ich sehe ihre Umrisse,

sehe ich ganz: Grenzenlos ist sie nicht.

Ihre Grenzen sind zu sehen.

Sie steht an der Tür meiner Hütte und singt.

Und die ganze Liebe der Welt

leise singend mit klaren Umrissen an der Tür
meiner Hütte.

Be silent!

Be silent!

Silence smells of death.

It is for the sake of life

that you flee

from the silent one.

Our Love

I. My Love

My love is not a great love.

I capture it with a single glance.

With one glance I see her bright contours
against the light,

When you stand in front of my cottage,
leaning against the doorpost,

when you sing your little fair-haired song –
I see her outline,

I see her completely: she is not limitless.

Her boundaries are visible.

She stands at the door of my cottage and sings.

And all the love in the world

Singing softly with clear outlines at the door
of my cottage.

6 II. Dann, in jener Nacht

Dann, in jener Nacht, wenn du mich Lieben
willst um Mitternacht,
weck mich.
Unsere Laken sind kühl, weiss wie draussen
der Schnee in der dämmrigen Landschaft.
Vielleicht habe ich gewartet, des Wartens müde,
komm!
Erstarre nicht unter der Welt wie ein schwarzer
allein stehenden Baum, sondern komm!
Weck mich! Lass mir erwachen durch Alter
und Tod hindurch, und erwache selbst!
Komm wie der Schnee, vereine du uns mit Welt!
Ein Tasten und Stammeln mag unsere Liebe sein.
Durch die Welt hindurch
ist es Liebe, wenn du es willst, wenn du mich
weckst,
wenn Mitternacht ist,
wenn sie die Welt aufkutt. Komm!

7 III. Der Brief

Es ist sehr heiss. In den Ritzen der Mauern
zirpen die Grillen.
Leer sind die glutheissen Strassen und stille
ist der Markt.
Tot das Licht.
Das Gras wächst über die Mauern, begräbt sie
unter seinen Wellen.
Die Hitze frisst sich in den Licht.

II. Then, that Night

Then, that night, if you want to love me ,
at midnight
wake me up
Our sheets are cool, white as the snow outside
in the twilight landscape.
Maybe I've been waiting, tired of waiting,
come!
Don't become numb beneath the world like a
black tree standing alone, but come!
Wake me! Let me awaken through age and death,
and wake up yourself!
Come like the snow, unite us with the world!
Our love may be fumbling and stuttering.
Through the world
It is love, if you want it, if you
wake me,
When it's midnight,
When it opens up the world. Come!

III. The Letter

It is very hot. Crickets chirp in the cracks
in the walls.
The blazing hot streets are empty and the
market is silent.
The light is dead.
The grass grows over the walls, burying them
under its waves.
The heat consumes itself in the light.

Nachts brennt der Mond die Wände weiss,
Erinnerungen sickern aus den Zweigen, die
Zikade singt in Schatten. Wovon? Für wen?
Um Mitternacht öffnen sich sie die Türen:
die Häuser leer.
Stumme Türen,
verrückte Schatten fliehen durch die Gassen.
Der Mond scheint in die öden Gassen.
Es ist still hier seit du weg bist.

IV. Flüstern

Wenn die Welt vorbei ist, nehme ich deinen
Knochenkopf,
und durch den Sand spüre meine Schläfen
dein Lieblosen.
So schlafen wir, und die Stimme der Kiefern
wacht, der Sand wacht und umarmt uns sanft.
Wir schlafen durch Sand und Wasser und Sand
hindurch bis zum Ende der Welt wir schlafen.
Wir schlafen allen Sand und alle Tränen und
alles Meer,
Wir schlafen die Kiefern, die kleine Hütte bis
zum Erlöschen der Kerze.

*German texts by Ingrid Schellbach-Kopra (b. 1935) after poems by Lassi Nummi (1928–2012).
Reprinted by kind permission from Ingrid Schellbach-Kopra*

At night the moon burns the walls white,
memories ooze from the branches, the cicada
sings in the shadows. About what? For whom?
At midnight the doors open:
the houses stand empty.
Silent doors,
Crazed shadows flee through the alleyways.
The moon shines into the deserted alleys.
It's been quiet here since you left.

IV. Whispering

When the world is over, I'll take your
bone head,
And through the sand my temples feel
your caresses.
Thus do we sleep, and the sound of the pines wakes,
the sand wakes and embraces us gently.
We sleep through sand and water and sand,
until the end of the world we sleep.
We sleep all the sand and all the tears and
all the sea,
We sleep the pines, the little cottage
until the candle is extinguished.

Kalevi Aho

Ilo ja epäsymmetria

9 I. Kuljin nuoralla

Kuljin nuoralla maailmaa vaikka ei sitä ole
kuolemaan syntynyt.

Istuin nurkassa purin omenaa ympäri kyselin
kuka tuosta on purrut.

Maatessa väsymättä tasot vaihtuivat:
ota vuoteesi ja käy.

Wer durch die Welt will
muss sich krümmen

Hietaniemessä viimeistään unohdin etten näy ulos.

10 II. Aina olin

Aina olin menossa
tunsin korvani tuulessa
erottumaton
jokin ruskea sävel
ei ollut laulu
maasta nousi lintuja
minä räpyttelin silmiäni

11 III. Suupielessä naurun hiljainen aihe

Voi olla että jää jotakin
voi olla että jää jokin ilme

Joy and Asymmetry

I. I walked a tightrope

I walked the world on a tightrope, despite not
being born to die.

I sat in a corner and bit around an apple and asked
who had bitten into it.

As I lay without tiring the levels changed:
Take your bed and walk.

Whoever wants to withstand the world
Must bend down low.

In Hietaniemi cemetery, I forgot I couldn't see out.

II. I was always

I was always going
I felt my ears in the wind
Indistinguishable
Some brown tune
It was not a song
Birds rose up from the ground
I blinked

III. A hint of laughter in the corner of your mouth

It may be that something is left
It may be that some expression is left

kun päivät kuluvat illat kylmenevät
maisemat liki muuttuvat

kala hypähtää vielä vedestä veteen
ja vesi on laineita jäässä.

12 IV. Sateen syksyt

Sateen syksyt soittotunnit
lehdet parvissa linnut
viulu ja jousi kotelossa
märkien runkojen ohi
iltapäivä ja vastaantulijat
vaakasuorien oksien alla
linnut parvissa lehdet
kasvot koko ajan tiellä.

13 V. Tuoli seiso

Tuoli seiso siinä jotta voin istua
ja miettiä mistä tulin tähän:
maailma huone arki
kuin ympyrä, neliöity.
Lähdin, päästin oven ensin, se väisti,
sileä seinä kättä jolla kirjoitan.
Näin puitten lehdet
ja puitten lehdet olivat puhjeta
puistossa tyttö jolla jalka heitti sivulle,
silmissä sinistä maan ympäri.
Ilo ja epäsymmetria.
Taivas kahjahti
sinistä, silmässä maan ympäri
lokki lokin selässä ja kevät.

As the days pass, the evenings grow cold
The landscape almost changes

A fish still leaps from the water into the water
And the water is frozen in waves.

IV. Rainy autumns

Rainy autumns, music lessons,
Leaves, flocks of birds,
Violin and bow in a case,
Past wet tree trunks,
Afternoon and people we meet,
Beneath horizontal branches
Flocks of birds, leaves,
Faces always in the way.

V. The chair stood

The chair stood there so I could sit
And wonder whence I came to this place:
World room page
Like a circle, made square.
I arose, I tried the door first, it opened,
A smooth wall, the hand I write with.
I saw the leaves of the trees
And the leaves of the trees were budding
In the park a girl, her foot thrust to one side,
In her eyes blue, round the earth.
Joy and asymmetry.
The sky echoed
Blue, in the eye, round the earth
A seagull on a seagull's back, and spring.

14 VI. Kirkkaudessa

Kirkkaudesta kirkkauteen
siinä kaikki minulta ensin lakastuu
päivä nousee
niin kuin joku olisi unohtanut autoon valot.

15 VII. Seison tuulessa

Seison tuulessa ja paimennan avointa ikkunaa
mihin pois lähelle hukkuu katse

Joku nukkuu ja kaiken liike on lepo
Kun tuuli ei ole tässä käy mehiläisen
tai etäisen lumimyrskyn ääni
päiviä täällä alan unohtaa mitä pyytäisin
kaiken hän jätti jälkeensä
tämän illan minut
ja lumiset päivät ja kesät ja syksyt.

*Texts: Mirkka Rekola (1931–2014) from the collection 'Ilo ja epäsymmetria'.
Copyright Katja Seutu, reprinted by kind permission.*

Einojuhani Rautavaava

16 Ave Maria, gratia plena

Ave Maria, gratia plena
Dominus tecum;
Benedicta tu in mulieribus,
et benedictus fructus ventris tui,
Jesus Christus.

Sancta Maria, Mater Dei
ora pro nobis peccatoribus,
nunc et in hora mortis nostrae.
Amen.

VI. Out of the brightness

Out of the brightness into brightness
There all of me first will wither away
The day dawns,
As if someone had forgotten the lights of a car.

VII. I stand in the wind

I stand in the wind and watch over the open window
Where my gaze is lost in the distance

Someone is sleeping and all motion is restful
When the wind is not here, a bee pays a call
Or the sound of a distant snowstorm
Spending days here, I begin to forget what I wanted,
Everything he left behind
This evening, me
And snowy days and summers and autumns.

Hail Mary, full of grace

Hail Mary, full of grace,
The Lord is with thee;
Blessed art thou among women,
And blessed is the fruit
Of thy womb, Jesus.

Holy Mary, Mother of God,
Pray for us sinners,
Now and at the hour of our death.
Amen.

Einojuhani Rautavaara

Elämän kirja

17 I. Kindheit

Da rinnt der Schule lange Angst und Zeit
mit Warten hin, mit lauter dumpfen Dingen.
O Einsamkeit, o schweres Zeitverbringen ...
Und dann hinaus: die Strassen sprüh'n und klingen
und auf den Plätzen die Fontänen springen
und in den Gärten wird die Welt so weit.
Und durch das alles gehn im kleinen Kleid,
ganz anders als die ander'n gehn und gingen:
O wunderliche Zeit, o Zeitverbringen,
o Einsamkeit.

Und in das alles fern hinauszuschauen:
Männer und Frauen; Männer, Männer, Frauen
und Kinder, welche anders sind und bunt;
und da ein Haus und dann und wann ein Hund
und Schrecken lautlos wechselnd mit Vertrauen:
o Trauer ohne Sinn, o Traum, o Grauen,
o Tiefe ohne Grund.

Und so zu spielen: Ball und Ring und Reifen
in einem Garten, welcher sanft verblasst
und manchmal die Erwachsenen zu streifen,
blind und verwildert in des Haschens Hast,
aber am Abend still, mit kleinen steifen
Schritten nach Haus zu gehn, fest angefasst:
O immer mehr entweichendes Begreifen,
o Angst, o Last.

A Book of Life

I. Childhood

The hours and anxiety of school days pass by
With waiting, with all sorts of dull things.
O solitude, irksome pastime ...
And then out: the streets sparkle and resound
And the fountains gush in the squares
And in the gardens the world becomes so wide.
And to wander through all this in children's clothes
Quite unlike the others who are going or have gone:
O wondrous time, o passage of time,
O loneliness.

And to look far out over all of this:
Men and women; men, men, women
And children, who are different and colourful;
And over there a house and now and again a dog
And terror silently alternating with trust:
O senseless mourning, o dream, o horror,
O bottomless depth.

And thus to play: ball and ring and hoop
In a garden that gently fades
And sometimes the adults wander around,
Blind and gone to seed in their hare-like haste,
But in the evening silently, with small, stiff
Steps, to go home, held firmly:
O ever more elusive comprehension,
O fear, o burden.

Und stundenlang am grossen grauen Teiche
mit einem kleinen Segelschiff zu knien;
es zu vergessen, weil noch and're gleiche
und schönere Segel durch die Ringe ziehn
und denken müssen an das kleine bleiche
Gesicht, das sinkend aus dem Teiche schien:
O Kindheit, o entgleitende Vergleiche.
Wohin? Wohin?

Text: Rainer Maria Rilke

18 II. L'amoureuse

Elle est debout sur mes paupières
Et ces cheveux sont dans les miens,
Elle a la forme de mes mains,
Elle a la couleur de mes yeux,
Elle s'engloutit dans mon ombre
Comme une pierre sur le ciel.

Elle a toujours les yeux ouverts
Et ne me laisse pas dormir.
Ses rêves en pleine lumière
Font s'évaporer les soleils,
Me font rire, pleurer et rire,
Parler sans avoir rien à dire.

Text: Paul Éluard (1895–1952)

19 III. Ma bohème

Je m'en allais, les poings dans mes poches crevées.
Mon paletot aussi devenait idéal ;
J'allais sous le ciel, Muse ! et j'étais ton féal ;
Oh ! là là ! que d'amours splendides j'ai rêvées !

And for hours beside the great grey pond
Kneeling with a little sailing boat;
Oblivious that other similar,
More beautiful boats are sailing one by one
And having to think about that little pale
Face that was visible as it sank into the pond:
O childhood, o vanishing comparisons.
Whither? Whither?

II. The Woman in Love

She's standing on my eyes
And her hair is in mine,
She has the shape of my hands,
She has the colour of my eyes,
She melts into my shadow
Like a stone against the sky.

Her eyes are always open
And she won't let me sleep.
Her dreams in broad daylight
Make suns evaporate,
They make me laugh, cry and laugh
And talk without having anything to say.

III. My Bohemian Days

Off I would go, with fists into torn pockets pressed.
My overcoat became a wrap of mystery.
Under the great sky, Muse, I was your devotee.
What fine dreams of marvellous amorous adventures
I had!

Mon unique culotte avait un large trou.
Petit-Poucet rêveur, j'égrenais dans ma course
Des rimes. Mon auberge était à la Grande-Ourse.
Mes étoiles au ciel avaient un doux frou-frou.

Et je les écoutais, assis au bord des routes,
Ces bons soirs de septembre où je sentais les gouttes
De rosée à mon front, comme un vin de vigneur :

Où, rimant au milieu des ombres fantastiques,
Comme des lyres, je tirais des élastiques
De mes souliers blessés, un pied contre mon cœur !

Text: Arthur Rimbaud (1854–91)

My only trousers gaped behind; and thus I went
Tom Thumb the dreamer, husking out some lyric line.
My nightly inn had always the Great Bear for sign.
My stars moved with a silken rustle of content.

And often, sitting by the roadside, I would listen,
On calm September evenings, with fine dew a-glisten
Upon my brow, like drops of cordial, sweet yet tart;

Where, rhyming in these shadowy, fantastic places,
As if I played a lyre, I'd gently pluck the laces
Of my burst boots, one foot hugged tight against
my heart!

Translation: J. Norman Cameron (adapted)

20 IV. Hope is the thing with feathers

Hope is the thing with feathers
that perches in the soul
and sings the tune without the words
and never stops at all.

And sweetest in the gale is heard;
and sore must be the storm
that could abash the little bird
that kept so many warm.

I've heard it in the chilliest land
and on the strangest sea;
yet, never, in extremity,
it asked a crumb of me.

Text: Emily Dickinson (1830–86)

21 V. Are you ready?

Poem by James Broughton (1913–99).

For copyright reasons we are unable to reproduce the text in this booklet.

22 VI. La mort des pauvres

C'est la Mort qui console, hélas ! et qui fait vivre ;
C'est le but de la vie, et c'est le seul espoir
Qui, comme un élixir, nous monte et nous enivre,
Et nous donne le coeur de marcher jusqu'au soir ;

A travers la tempête, et la neige, et le givre,
C'est la clarté vibrante à notre horizon noir ;
C'est l'auberge fameuse inscrite sur le livre,

Où l'on pourra manger, et dormir, et s'asseoir ;

C'est un Ange qui tient dans ses doigts
magnétiques

Le sommeil et le don des rêves extatiques,
Et qui refait le lit des gens pauvres et nus ;

C'est la gloire des Dieux, c'est le grenier mystique,
C'est la bourse du pauvre et sa patrie antique,
C'est le portique ouvert sur les Cieux inconnus !

Text: Charles Baudelaire (1821–67)

VI. Death of the Poor

It is Death who gives us life in excitation
It is the end of life, the one hope, the one delight,
That, divine elixir, is our Intoxication
And which gives us the heart to follow the
endless night.

Across the skies and the snow and our exultation.
This exhales in us and gives us an appetite
In the famous Inn inscribed on the
Book of Damnation,
When we can always eat, sleep and write;

Where there is an Angel who holds in his hands
magnetic
Slumber and the great gift of dreams ecstatic,
And who remakes the bed of the poor who are
naked;

Is it the God's glory, it is the mystical attic,
The poor man's purse, our sense of the dramatic,
The thirst of the Unknown skies and the Thirst to
slake it!

Translation: Arthur Symons

24 VII. Es lacht in dem steigendem Jahr

Es lacht in dem steigenden Jahr dir
Der duft aus dem Garten noch leis.
Flicht in dem flatternden Haar dir
Eppich und Ehrenpreis.

Die wehende Saat ist wie Gold noch,
Vielleicht nicht so hoch mehr und reich,
Rosen begrüßen dich hold noch,
Ward auch ihr Glanz etwas bleich.

Verschweigen wir was uns verwehrt ist,
Geloben wir glücklich zu sein,
Wenn auch nicht mehr uns beschert ist
Als noch ein Rundgang zu zwein.

Text: Stefan George (1868–1933)

24 VIII. Song of Myself

I celebrate myself, and sing myself,
And what I assume you shall assume,
For ev'ry atom belonging to me as good belongs to you.

I loafe and invite my soul,
I lean and loafe at my ease observing a spear of summer grass.

My tongue, ev'ry atom of my blood, form'd from this soil, this air,
Born here of parents born here from parents the same, and their parents the same,
I, now thirty-seven years old in perfect health begin,
Hoping to cease not till death.

Creeds and schools in abeyance,
Retiring back a while sufficed at what they are, but never forgotten,
I harbor for good or bad, I permit to speak at ev'ry hazard,
Nature without check with original energy.

VII. The Tides of the Year for you Breathe Still

The tides of the year for you breathe still
From gardens a smiling perfume,
Fluttering locks for you wreath still
Ivy and speedwell bloom.

Like gold is the wavering wheat now,
No more perhaps lavish and high
Roses in loveliness greet now,
Albeit their radiance went by.

So let us conceal what we miss, then,
And vow to be happy again,
Though no more be granted but this, then:
A round to be gone by us twain.

Translation: Carol North Valhope and Ernst Morwitz

A child said *What is the grass?* fetching it to me with full hands;
How could I answer the child? I do not know what it is any more than he.

I guess it must be the flag of my disposition, out of hopeful green stuff woven.

Or I guess it is the handkerchief of the Lord,
A scented gift and remembrancer designedly dropt,
Bearing the owner's name someway in the corners,
that we may see and remark, and say *Whose?*

Or I guess it is a uniform hieroglyphic,
And it means, Sprouting alike in broad zones and narrow zones,
Growing among black folks as among white,
Kanuck, Tuckahoe, Congressman, Cuff,
I give them the same, I receive them the same.

And now it seems to me the beautiful uncut hair of graves.

Tenderly will I use you curling grass,
It may be you transpire from the breasts of young men,
It may be if I had known them I had loved them,
It may be you are from old people,
or from offspring taken soon out of their mothers' laps,
And here you are the mothers' laps.

This grass is very dark to be from the white heads of old mothers,
Darker than the colorless beards of old men,
Dark to come from under the faint red roofs of mouths.

O I perceive after all so many uttering tongues,
And I perceive they do not come from the roofs of mouths for nothing.

I wish I could translate the hints about the dead young men and women,
And the hints about old men and mothers, and the offspring taken soon out of their laps.

What do you think has become of the young and old men?
And what do you think has become of the women and children?

They are alive and well somewhere,
The smallest sprout shows there is really no death,
And if ever there was it led forward life, and does not wait at the end to arrest it,
And ceas'd the moment life appear'd.

All goes onward and outward, nothing collapses,
And to die is different from what any one supposed, and luckier.

Text: Walt Whitman (1819–92)

Also from the Helsinki Chamber Choir conducted by Nils Schweckendiek:

Kaija Saariaho

Nuits, adieux for four singers & electronics / a cappella
Horloge, tais-toi! · Écho! · Tag des Jahrs
Überzeugung · Reconnaissance

with Timo Kurkikangas *electronics*
Anna Kuvaja *piano* · Uusinta Ensemble

BIS-2662 **Grammy® Award Winner, 2023**

Editor's Choice – 'The Helsinki Chamber Choir are outstanding in their versatility and effortless management of every technical challenge.' *Gramophone*

'This is an indispensable disc for all lovers of choral music. The performances are tremendous. It is also a worthy memorial to Kaija Saariaho.' *MusicWeb International*

„Der sinnliche, von Nils Schweckendiek zauberhaft filigran und schwebend gehaltene Chorklang bohrt sich tief hinein ins Herz dieser Musik, die auf hochpoetische Weise Zeitgenossenschaft mit Traditionsbewusstsein und mit der Lust an unmittelbarer Wirkung verbindet.“ *Fono Forum*

Joker – 10/10/10 – « Le Chœur de Chambre d'Helsinki, mené par Nils Schweckendiek [...] sont magnifiques. Avec son raffinement et sa part de mystère, l'album *Reconnaissance* rejoint la Beauté dans son éblouissement le plus haut et le plus noble. » *Crescendo*

« Intérieure ou plus exubérante, toujours limpide et raffinée, telle est la musique de Saariaho, dont sont ici merveilleusement rendues les ciselures, le lyrisme, l'émotion, l'essence même : captivante. » *Diapason*

The music on BIS's Hybrid SACDs can be played back in Stereo (CD and SACD) as well as in 5.0 Surround sound (SACD).

Our surround sound recordings aim to reproduce the natural sound in a concert venue as faithfully as possible, using the newest technology. In order to do so, all channels are recorded using the full frequency range, with no separate bass channel added. If your sub-woofer is switched on, however, most systems will also automatically feed the bass signal coming from the other channels into it. In the case of systems with limited bass reproduction, this may be of benefit to your listening experience.

Recording Data

Rautavaara: Die erste Elegie; Unsere Liebe; Ave Maria - Aho: Kolme laulua Mawlana Rumin runoihin

Recording: 4th–5th June 2021 at Järvenpää Church, Finland
Producer: Seppo Siirala. Sound engineer: Enno Mäemets
Editing and mixing: Seppo Siirala, Enno Mäemets

Aho: Ilo ja epäsymmetria

Recording: 13th–14th February 2022 at Meilahti Church, Finland
Producer, sound engineer, editing, mixing: Hans Kipfer (Take5 Music Production)

Rautavaara: Elämän kirja

Recording: 9th August 2019 at Järvenpää Church, Finland
Producer, sound engineer, editing, mixing: Marion Schwebel (Take5 Music Production)

Equipment: BIS's recording teams use microphones from Neumann, DPA and Schoeps, audio electronics from RME, Lake People and DirectOut, MADI optical cabling technology, monitoring equipment from B&W, STAX and Sennheiser, and Sequoia and Pyramix digital audio workstations.
Original format: 24-bit/96 kHz

Executive producer: Robert Saff

Booklet and Graphic Design

Cover text: © Kimmo Korhonen 2024
Translations: Andrew Barnett (English); Anna Lamberti (German); Jean-Pascal Vachon (French)
Front cover image: Jenifer Romay / iStock
Photo of Nils Schweckendiek: © Marco Borggreve
Typesetting, lay-out: Andrew Barnett

BIS Records is not responsible for the content or reliability of any external websites whose addresses are published in this booklet.

BIS recordings can be ordered from our distributors worldwide.

If we have no representation in your country, please contact:

BIS Records AB, Stationsvägen 20, SE-184 50 Åkersberga, Sweden
Tel.: +46 8 544 102 30
info@bis.se www.bis.se

BIS-2692 © & © 2024 BIS Records AB, Sweden

NILS SCHWECKENDIEK

BIS-2692